

Nyhedsjournalistens metoder

Av Mads Kæmsgaard Eberholst och Maria Bendix Wittchen (red.) Djøf Forlag, 2024. 225 s.

ULRIKA HEDMAN
Högskolan Väst

Under hösten har vi i Sverige kunnat ta del av flera diskussioner om landets olika journalistutbildningar. I olika journalistikforum på sociala medier och i debattartiklar har vi kunnat läsa att det är ett problem att den svenska journalistutbildningen *saknar forskningsknytning*, och att dagens journalister därför saknar konkreta verktyg att resonera om sådant som objektivitet, och samtidigt att journalistutbildningen närmast är *överteoretiserad* och att dagens journalister därför inte får tillräckliga praktiska färdigheter och yrkesverktyg med sig ut i arbetslivet. Jag misstänker att båda de här synsätten är giltiga – vilken utbildningsansvarig vill inte ge sina studenter mer av allt? Frågan är bara hur man ska göra det.

Därför är jag närmast löjligt förtjust i hur redaktörerna och deras medförfattare till nyutkomna *Nyhedsjournalistens metoder* tar sig an problemet. I boken varvas nämligen kapitel som fokuserar på olika praktiker (hur man får idéer, gör research, hittar källor, intervjuar, vinklar, dokumenterar och strukturerar sitt innehåll) med kapitel med ett tydligt teoretisk fokus (nyheternas roll i samhället och för demokratin, nyhetsvärdering, dagordningsteorin, medialisering, framing samt förtroendet för nyhetsmedierna). I vad som är tänkt som en introduktion till nyhetsjournalistik för såväl journaliststudenter som elever på gymnasiet och studenter på andra utbildningar, får läsaren alltså lite av allt med tydliga hänvisningar till var hon kan fördjupa sina kunskaper när hon vill det.

I det följande kommer jag först att kort att presentera bokens författare och sedan själva innehållet. Därefter kommer jag att diskutera vad jag uppfattar som några av bokens främsta styrkor, men också några brister och svagheter, och här kommer mitt huvudsakliga fokus att ligga på de teoretiska avsnitten. Avslutningsvis kanske jag vågar ta mig an frågan om detta är en kursbok som skulle fungera på svenska utbildningar?

Mads Kæmsgaard Eberholst och Maria Bendix Wittchen är de två som hållit ihop arbetet med boken. Båda undervisar och forskar i

olika former av journalistik, praktiskt och teoretiskt – och i hur man utbildar journalister, alltså den didaktiska praktiken. Båda är verk-samma vid Roskilde Universitet och Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab. Där hittar vi också övriga författare: **Troels Søgård Henriksen**, som i huvudsak undervisar om journalistisk praktik, **Jannie Møller Hartley**, med ett forskningsfokus på digitala medier och hur algoritmer och AI påverkar nyhetsproduktionen, **Mark Blach-Ørsten**, som forskar kring medier och demokrati, samt **Aske Kammer**, med ett forskningsfokus på bland annat digital teknik och mediernas affärsmodeller. Det syns i både de praktiska och de teoretiska kapitlen i boken att de här sex kan sin sak; de vet hur nyhetsjournalistiken fungerar i det digitala medielandskapet och de är väl uppdaterade i forskningen kring den. Det faktum att de är kollegor på samma institution och i samma utbildningar är förmodligen anledningen till att boken också framstår som väl sammanhållen såväl stilistiskt som innehållsmässigt – den är väl anpassad till sitt syfte.

Efter en kort läsarvägledning i bokens första kapitel följer ett praktiskt kapitel om “Nyheten som genre”. Här ger Bendix Wittchen en av de bästa introduktioner till nyhetsjournalistik som jag läst på mycket länge. I min egen undervisningspraktik möter jag studenter som visserligen inte ska bli journalister men som i många fall heller inte alls tar del av nyheter; det här kapitlet skulle ge mina studenter (och förmodligen också många andra) en grundläggande och samtidigt nyanserad introduktion till nyhetsjournalistiken och hur man kan förstå den. Därefter följer ett teoretiskt kapitel om “Nyheten i samfundet”, där Blach-Ørsten tar avstamp i den första danska maktutredningen för att sedan göra en historisk tillbakablick över de tre olika epokerna i dansk presshistoria. Den historia översikten är inte bara intressant, utan ger också ett nödvändigt perspektiv till den digitala transformationen av hela medielandskapet och de delvis nya förutsättningarna för nyhetsjournalistiken.

Det florerar många myter, och numera även konspirationsteorier, om var journalister får sina nyheter ifrån. “Jag vet ingenting om tur, bara att ju mer jag tränar desto mer tur har jag”, sa en gång den svenske utförslegendaren Ingemar Stenmark i en intervju. Och precis så är det med nyhetsjournalistens idéer – de är många gånger resultatet av hårt och målinriktat förarbete och en förmåga att koppla det man vet till en vinkel. Søgård Henriksen gör en djupdykning i idéutvecklingens olika faser i kapitlet “Idéutvikling”, varefter Møller Hartley skriver om nyhetsvärdering från ett teoretiskt perspektiv i “Hvad blir til nyheder og hvorfor?”. Søgård Henriksen tar tillbaka stafettspinnen i ett kapitel om “Research og skriftlige kilder”, där läsaren får inte bara en lektion i konsten att läsa en årsberättelse utan också en översikt över sociala medier ur ett research-perspektiv,

OSINT-metoder (open source intelligence) och andra mer handfasta verktyg. Det följande teoretiska kapitlet om “Kampen om dagsordenen” (Blach-Ørsten) är oväntat kort – det här är ett område där det har hänt mycket i och med digitaliseringen och sociala medier, och jag hade gärna läst mer.

Så här långt in i läsningen är det lätt för läsaren att se en någorlunda tydlig koppling mellan varje praktiskt kapitel och det teoretiska som följer. Men här, i bokens mittersta del, blir kopplingen kanske mindre uppenbar. Och det är kanske inte så underligt? Journalistikforskningen fokuserar ju inte bara på journalistiska praktiker och normer, utan också på sådant som nyhetsjournalistikens roll i demokratin och frågan om publikens (eller medborgarnas) förtroende för den. Kæmgsgaard Eberholst skriver om källor, källkritik och källanalys i “Mundtlige kilder”, och avsnittet om vikten av att skydda sina källor framstår tyvärr som relevant. Därpå följer ett kapitel om “Pressens kritiske rolle i demokratiet” (Møller Hartley), där källorna återvänder i en mer teoretisk diskussion – här finns alltså fortfarande en tydlig röd tråd genom läsningen. Detsamma gäller det praktiska kapitlet om “Interview” (Kæmgsgaard Eberholst), som inte bara avhandlar intervjun som journalistisk genre utan också själva hantverket med förberedelserna och genomförandet, och det följande kapitlet om “Samfundets medialisering” (Kammer), där de medietränade intervjupersonerna ges stort utrymme samtidigt som medialiseringen som begrepp reds ut grundligt. Kapitlet om “Vinkling” och hur man egentligen gör för att hitta en vinkel (Bendix Wittchen) kopplas på liknande vis till forskningen om “Framing – Når journalistikken præges af kulturelle forforståelser” (Møller Hartley).

En av de viktigaste frågorna på en nyhetsredaktion är *Hvad är din dokumentation, kan du dokumentera din historie?* (i Danmark) och *Vad har du för källor? Vilka belägg har du?* (i Sverige). Det gäller att alltid kunna källhänvisa för varje faktapåstående, att kunna visa en noggrann dokumentation. I slutändan handlar det om att inte riskera publikens förtroende för nyhetsjournalistiken. Om detta skriver Bendix Wittchen i det praktiska kapitlet “Dokumentation” och Blach-Ørsten i det teoretiska “Troværdighed og tillid”. Boken avslutas så med ett kapitel som många nog hade trott skulle uppta en betydligt större del av utrymmet, nämligen skrivandet. Men eftersom alla de föregående kapitlen behandlar förberedelsearbetet inför skrivandet, så blir “Fra metode til nyhed” (Kæmgsgaard Eberholst) ett relativt koncentrerat avsnitt där ändå huvudpoängerna i det journalistiska skrivandet och nyhetstextens struktur lyfts fram.

Dessa 16 kapitel om nyhetsjournalistens metoder, hur fungerar de då som en introduktion till nyhetsjournalistiken som genre? Mycket väl, skulle jag säga. För att börja med själva strukturen: I Sverige pratar vi om *varannan vatten* som ett gott råd för den –

journalist eller forskare – som tänkt sig en utekväll på lokal. Författarna till *Nyhetsjournalistikens metoder* visar att vartannat-principen fungerar väl för en introduktion till nyhetsjournalistik. Läsaren får både praktisk kunskap och en fördjupad teoretisk förståelse för olika aspekter av journalistiken. Genom att använda *Nyhetsjournalistikens metoder* som en av de första kursböckerna på en journalistutbildning skickar man med sina studenter en förståelse för hur de mer teoretiskt inriktade kurserna senare i utbildningen kopplar till de praktiska. Jag skulle gärna se upplägget inom fler utbildnings- och ämnesområden. I boken är de praktiska kapitlen mer omfattande än de teoretiska, och så kanske det måste vara. Samtidigt särskiljs de teoretiska kapitlen från den praktiska genom en "etikett" i innehållsförteckningen, och jag förstår inte riktigt meningen med den. Är det för att läsaren lättare ska kunna hoppa över teorin, eller lättare hitta till den? Vad hade hänt om etiketten istället hade märkt ut praktiken?

En av bokens främsta styrkor är att den är uppdaterad – såväl praktik som teori tar sin utgångspunkt i det digitala, och sociala medier är inte "något annat". Kanske en självklarhet för de flesta, men många av oss bär ju också med oss kunskaper från ett inte lika digitalt medielandskap, och det slår igenom även i kurslitteratur – vi "börjar lite för långt tillbaka", helt enkelt. Jag uppskattar också att den journalistiska etiken får så stort utrymme i många av de praktiska kapitlen.

Vad hade jag gärna läst mer om? Jag saknar ett uttalat genusperspektiv i åtminstone något av kapitlen – vad spelar det för roll *vilka* grupper av människor som syns i medierna och vad man väljer att skriva om? Jag saknar också en diskussion om mediernas representativitet där också sådant som *ageism* och minoritetsgrupper ges plats. Med tanke på den mediekritiska debatt och de angrepp på nyhetsjournalistiken som vi ser just i bland annat USA och i Sverige (och förmodligen också i Danmark), hade jag gärna också sett en utvidgad diskussion om nyhetsjournalistikens roll i en tid av allt ökande desinformation, misinformation och propaganda, och vad den här debatten kanske betyder för nyhetsjournalistikens framtid. Men framför allt saknar jag ett teoretiskt avsnitt om journalisters normer och ideal och vilken betydelse dessa har för såväl praktiker som för nyhetsjournalistikens innehåll. Det finns små spår av detta här och var, till exempel i avsnittet "Journalisten som aktør" i det fjärde kapitlet, men det hade behövt fördjupas.

Avslutningsvis ska jag ge mig på frågan om detta är en kursbok som kan fungera också på svenska journalistutbildningar? Den är inte så enkel att besvara som man kanske kan tro. Svenska och danska nyhetsredaktioner och journalistiska praktiker är så pass lika att innehållsmässig vore det inga problem. Jag uppfattar boken som

väl strukturerad och språket som sakligt, ibland lättsamt, och framför allt lätt att förstå. Men för många svenskar är även den skrivna danskan i det närmaste obegriplig. Jag tror att *Nyhetsjournalistens metoder* nog kan fungera på utbildningar i Skåne, men skulle – tyvärr – inte rekommendera den längre norrut utan en översättning. För danska journalistik- och medieutbildningar ser jag den som självklar.

ULRIKA HEDMAN

Lektor

Institutionen för Ekonomi och IT

Högskolan Väst

Ulrika.hedman@hv.se